

Trygdemedisinske funksjonsvurderinger: begreper og utsyn

NOSF-workshop 04.01.19

Søren Brage

Innhold

- Begreper med avklaringer
- ICF
- Sideblikk mot verden: direkte vurdering av arbeidsevne

Arbeidsevne - Funksjonsevne

- Funksjonsevne: Fysiske, kognitive, mentale og sosiale funksjoner relatert til enhver aktivitet (eller til arbeid)
- Arbeidsevne: Evne til å møte de krav som stilles i utførelsen av et arbeid eller deltakelse i arbeidslivet (eller evnen til å ha inntektsgivende arbeid)

To formål med arbeidsevne- og funksjonsvurdering i NAV

- Tilbake i arbeid
 - Sykepenger, AAP
 - "veiledningsfokus"
 - Ressurser
 - Ubegrenset antall funksjonsområder
- Ytelser
 - Uførepensjon, arbeidsavklaringspenger
 - "forvaltningsfokus"
 - Svikt
 - Begrenset antall funksjonsområder

Vurdering av funksjonsevne i praksis

- **Beskrivelse** av funksjonsevnen
 - Spørreskjemaer, undersøkelser og tester
 - Symptomer, plager og funksjonstap
- **Medisinske årsaker** til nedsatt funksjonsevne
 - Diagnosen kan være viktig
- **Vurdering** i forhold til **arbeidskrav**
 - På konkret arbeidsplass eller i forhold til ethvert arbeid
- Er det aktuelt med **gradering**?

Nedsatt funksjonsevne i forhold til:

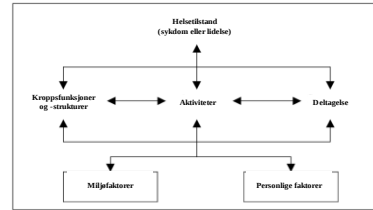
- Tidligere funksjonsnivå
- Andre sammenlignbare personer
- Standarder
 - Kriterier
 - Normalverdier

Funksjonsevne i en vurdering av uførhet

- Funksjonsvurderinger er kjerneelement i uførhetsvurdering og gir viktig informasjon for å vurdere arbeidsevne.
- Standarder for funksjonsvurdering er avgjørende for å sikre sammenlignbarhet, transparens og rettferdighet i uførhetsvurderinger. ICF kan gjøre denne prosessen enklere.

Escorpizo, Brage, Homa, Stucki (red) (2015). Handbook of vocational rehabilitation and disability evaluation

Aktivitet - Kroppsfunksjoner

8

To hovedområder

Helsedomener	Helserelaterte domener
FUNKSJON OG FUNKSJONSHEMMING	KONTEKSTUELLE FAKTORER
kroppsfunksjoner og kroppsstrukturer	miljøfaktorer
DELKLASSIFIKASJONENE b OG c	DELKLASSIFIKASJON e
aktivitet og deltagelse	personlige faktorer
DELKLASSIFIKASJON d	KLASSIFIKASJON MÅNGLER

Kroppsfunksjoner

- Organsystemenes fysiologiske funksjoner, inklusive mentale funksjoner.
- «Har du hatt problemer med utholdenhet når du er fysisk aktiv?» (Work rehabilitation questionnaire - WORQ)
- Åstrands sykkeltest
- Avvik** er problemer ved kroppsfunksjoner og -strukturer, som ved feil eller tap av betydning.
- Modifikatorer: Grad og lokalisasjon

Finger, Escorpizo, Bostan, De Bie (2014). Work rehabilitation questionnaire (WORQ)

Sammenhenger

- Kroppsfunksjoner og Kroppsstrukturer i ICF er utviklet for å brukes sammen med delklassifikasjonen Aktiviteter og deltagelse
- Kroppsfunksjoner er en viktig dimensjon, MEN det er aktivitetsdimensjonen som er startpunktet for forståelsen av arbeidsevne

Aktivitet

- Et menneskes utførelse av oppgaver og handlinger.
- Mennesket som aktør
- «Har du hatt problemer med å løfte og bære gjenstander som veier mer enn 5 kg?» (WORQ)
- Løftettest
- Aktivitetsbegrensninger** er vanskeligheter en person kan ha ved å utøve aktiviteter.

Modifikatorer

- Nødvendige for beskrivelsen
 - Bare klassifisering av funksjonskategorien gir for lite informasjon
- Grad (men IKKE lokalisasjon)
- Utførelse og kapasitet

Utførelse og kapasitet

- *Utførelse*-modifikatoren beskriver hva en person gjør i sitt nåværende miljø.
- *Kapasitet*-modifikatoren beskriver en persons evne til å utføre en oppgave eller en handling....For å bedømme personens fulle ferdighet, ville man trenge (et) "standardisert" miljø.

Utførelse og kapasitet i erklæring

- Utførelse: pasientens yteevne i arbeidsforholdet (oftest som vurdert av pasienten selv)
- Kapasitet: pasientens yteevne under standardiserte forhold (oftest vurdert av lege)
- NAV er opptatt av å få et klart skille i alle erklæringer. Beskriver du din vurdering av kapasitet eller referer du til pasientens eget utsagn om utførelse?
- Det er legens oppgave å vurdere kapasitet, men mange nøyer seg med å fortelle om utførelse
- Ved ytelse er kapasitet viktigst, ved rehabilitering utførelse

Vansker med ICF i praktisk bruk

- Hele ICF er omfattende – 1424 kategorier
- Mange kategorier er kun relevante ved enkelte sykdommer/situasjoner
- Utvikling av sykdomsspesifikke kortversjoner (kjernesett)
- Utvikling av situasjonsspesifikke kortversjoner (generiske kjernesett)
 - ICF Core Set for vocational rehabilitation (Finger et al, Disability and Rehab, 2011)
 - Development of ICF core set for disability evaluation in social security (Brage et al, Disability and Rehab, 2009)
 - Kjernesett ligger til grunn for spørreskjemaer

Inger

Kvinne 55 år. Hjelpepleier sykehjem 80% (pleie). Ønsker å søke om AAP

Langvarige generaliserte muskel- og skjelettsmerter.

Hofteartrose høyre side. Totalprotese. Vedvarende plaget med smerter og stivhet i hø hofte.

Flere sykmeldinger – gradert og tidvis full SM.

Rehabiliteringsopplegg gjennomført. Lett organisert trening. Mestringsorienterte samtaler hos fysioterapeut. Medisiner: NSAIDs, Paracet ved behov

2016: Økt belastning/omsorgsbyrde for pasienten. Økte plager når hun er på jobb.

Summe oppgave:

- Hvilke funksjonsevner bør undersøkes/beskrives?

Inger: Tilleggsopplysninger

Andre sykdommer:

Medikamentelt behandlet og velregulert hypertensjon. Utredet for stoffskifteproblemer. Målt grenseverdier av TSH. Ikke medikamentelt behandlet, men kontrolleres halvårlig. Høyre overarmsbrudd etter bilulykke i 2010, ingen sekveler. Appendektomert i 2008.

Funksjonsevner:

Sover dårlig pga. smerter. Konsentrasjons- og hukommelsesproblemer hemmer daglig fungering. Glemmer ord og faller ut av samtalen. Klarer å gå kortere avstander (maks 300 meter) før hun må hvile.

Huskeliste for funksjoner i arbeidslivet

Kroniske utbredte smerter

- Fysisk funksjonsevne
 - Gå/forflytte seg
 - Bruke transportmidler
 - Sitte/stå over tid
 - Håndmotorikk
 - Løfte og bære
 - Bruke hender og armer
 - Smertesans
 - Leddbevegelighet
 - Muskelstyrke
 - Fysisk kondisjon
 - Se og høre

Huskeliste for funksjoner i arbeidslivet

Kroniske utbredte smerter

- Mental funksjonsevne
 - Mestres påkjenninger og andre psykiske krav
 - Evne å kommunisere
 - Evne til samarbeid/interaksjon
 - Ta beslutninger
 - Utføre flere samtidige oppgaver
- Kognitiv funksjonsevne
 - Konsentrasjonsevne/hukommelse
 - Høyere kognitive funksjoner
 - Tilegne seg ferdigheter
- Eksekutiv funksjonsevne
 - Starte og gjennomføre oppgaver
 - Strukturere dagen

Et sideblikk på nederlandsk AEV

- Ved behov for uførhetsvurdering (>2 år)
- Trykdelegen fyller ut funksjonsevnelisten (FML)
- Arbeidseksperten sammenligner funksjonsprofilen med funksjonskravene i 7000 ulike jobb (CBBS)
- Direkte vurdering av arbeidsevne!

Geiger, Garthwaite, Warren, Bambra (2017), Assessing work disability for social security benefits

Skal funksjonsevne eller arbeidsevne vurderes?

- Sykdom/skade/lyte
 - Svak korrelasjon med reell arbeidsevne
- Funksjonsvurdering som stedfortreder
 - Tar ikke høyde for eksterne faktorer
- Direkte arbeidsevnevurdering

Direkte vurdering av arbeidsevne

- Strukturert vurdering
 - Nederland, USA
- Vurdering ved utprøving
 - Danmark, Norge, Australia
- Vurdering av eksperter (konsensus)
 - Ny Zeeland, Canada
 - Skjønnsutøvelsens mangler

Funksjonsvurdering eller arbeidsevnevurdering?

- Baumberg Geiger B, Garthwaite K, Warren J, Bambra C (2017). Assessing work disability for social security benefits: international models for the direct assessment of work capacity. Disability and Rehabilitation; 2017
- <https://doi.org/10.1080/09638288.2017.1366556>

Oppsummering

- Bruk en mal for trygdemedisinske funksjonsvurderinger til NAV
- NAVs veiledere og rådgivende leger trenger opplysninger om funksjonsevne
- ICF bør brukes for trygdemedisinske vurderinger
- Standardiserte metoder og spørreskjemaer forsterker grunnlaget for rehabilitering og ytelsesvurdering
- En god funksjonsvurdering er nødvendig, men slett ikke nok for en god arbeidsevnevurdering